Turkish Studies
Volume 14 Issue 1, 2019, p. 139-156
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14754
ISSN: 1308-2140
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

Received/Geliş: *Aralık 2018* ***Accepted/Kabul:*** *Şubat 2019*

Referees/Hakemler: *Doç. Dr. Mehmet Ali YILDIZ – Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIZ – Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Sibel DEMİRTAŞ – Dr. Öğr. Üyesi Burcu KARAŞAR*

This article was checked by iThenticate.

SOSYAL-DUYGUSAL VE AHLAKİ GELİŞİM ÖLÇEĞİNİN (SDAGO) TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

*Kayhan BOZGÜN** - Kemal BAYTEMİR****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 8-12 yaş aralığındaki çocukların sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimlerini belirlemek için Ji, DuBois ve Flay (2013) tarafından geliştirilen Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeğini (SDAGO) Türkçeye uyarlamaktır. Bu çalışmada ilkokul ve ortaokul öğrencileri olarak iki farklı gruptan veri toplanmıştır. Çalışmanın birinci örneklem grubunu, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne bağlı bir ilin Merkez ilçesindeki 3 farklı ilköğretim okulundaki 3, 4 ve 5. sınıfta öğrenim gören 458 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci örneklem grubunu aynı bölge ve ildeki iki farklı ilköğretim okulundaki 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 340 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği Doğrulayıcı Faktör Analizi ile (DFA) sınanmış bunun yanında ölçüt geçerliği incelenmiştir. Her iki çalışma grubu için de modelin anlamlı olduğu ve iyi uyum değerleri ürettiği görülmüştür. SDAGO'nun ölçüt bağıntılı geçerliği, Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği (Sarıçam, Akın, Akın ve Çardak, 2013) kullanılarak incelenmiştir. Buna göre her iki çalışma grubunda, SDAGO'nun alt boyutları ve toplam puanının ASYÖ ile orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında SDAGO'nun tümü için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısının her iki çalışmada yeterli olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bulgular yorumlanarak tartışılmış ve ortaya çıkan sonuçlara göre bazı önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak, SDAGO ölçeğinin yapısının Türk kültürüne uygun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

---

* Bu çalışmanın bir bölümü, III. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Araştırmalar Kongresi'nde –INES (Alanya, Antalya, 28 Nisan-01 Mayıs 2018) sözlü olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-posta: kayhanbozgun@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-posta: kemalbaytemir@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Sosyal-duygusal gelişim, ahlaki gelişim, doğrulayıcı faktör analizi, ilkokul öğrencileri, ortaokul öğrencileri.

ADAPTATION OF SOCIAL-EMOTIONAL AND CHARACTER DEVELOPMENT SCALE INTO TURKISH: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Social-Emotional and Character Development Scale developed by Ji et al. (2013) into Turkish culture in order to determine the social-emotional and character development of children between the ages of 8-12. In this study, data was collected from two different groups as elementary and secondary school students. The first sample group of the study consists of 458 elementary school students studying in 3rd, 4th and 5th grades in three different elementary schools in the central district of a province of Southeastern Anatolia. The second sample group of the study consisted of 340 secondary school students studying in the 6th, 7th and 8th grades in two different elementary schools in the same region and province. The construct validity of the scale was tested by Confirmatory Factor Analysis (CFA) and the criterion related validity was examined. For both study groups, it was observed that the model was significant and produced good fit values. The criterion related validity of the scale was examined using the Perceived Social Competence Scale. Accordingly, in both study groups, the sub-dimensions and total score of the Social-Emotional and Character Development Scale were found to have a moderate and high significant relationship with the Perceived Social Competence Scale (Sarıçam et al., 2013). In the reliability study of the scale, Cronbach Alpha reliability coefficient for all SDAGO was found to be sufficient in both studies. The findings of the study were discussed and discussed and some suggestions were made according to the results. As a conclusion, it was determined that the structure of SDAGO scale is a valid and reliable measurement instrument suitable for Turkish culture.

STRUCTURED ABSTRACT

The Importance and Purpose of the Study

Social-emotional and character development is a process that can continue at home and then in the environment, school and classroom. According to the results obtained from the preventive and developing programs developed for social-emotional and character development of the students, positive social behaviors andsocial-emotional competences increased, and the positive developments were observed in character development, such as away from violence, thinking and respecting others (Bierman et al., 2010; Elias and Haynes, 2008; Miller, Kraus and Veltkamp, 2008). A scale called Social-Emotional and Character Development Scale was developed in order to determine the level of social-emotional and character development of children between the ages of 8-12, attending a training program on social-emotional learning

and character development skills of primary school students in Chicago public schools (Ji et al., 2013). After combining the areas of social-emotional and character development with social-emotional learning, teh scale measures the social-emotional and character development. In addition to positive social behavior, honesty, self development and self-control factors "respect in the school" and "respect at home" factors have been added. In this study, it is aimed to make validity and reliability studies by adapting the original form of English Social-Emotional and Character Development Scale (Ji et al., 2013) to Turkish language.

When the studies of Turkish scale which are adapted or developed related to social-emotional and character development are examined in the literature, it is seen that there are studies for pre-school period (Arslan-Çiftçi, 2015; Ceylan, 2009). For the primary school children, there are Moral Maturity Scale for Children (Kök ve Çakıcı, 2017), Universal Ethical Values Scale (Umar and Kanger, 2018), Social-Emotional Learning Scale (Totan and Kabasakal, 2012) and Social-Emotional Learning Skills Scale (Esen-Aygün and Şahin-Taşkın, 2017). Because of the absence of a Turkish scale that assesses social-emotional and character development together, it can be said as the main reason for the preparation of this study. As a result of this study, it is thought that Social-Emotional and character Development Scale, which is adapted from English to Turkish, will contribute to the literature of primary and secondary school students in order to determine their social-emotional skills and character development.

Method

In this study, data was collected from two different groups as elementary and secondary school students. The first sample group of the study consists of 458 elementary school students studying in 3rd, 4th and 5th grades; The second sample group of the study consisted of 340 secondary school students studying in the 6th, 7th and 8th grades. The construct validity of the scale was tested by Confirmatory Factor Analysis (CFA) and the criterion related validity was examined.

Findings, Discussion and Conclusion

Within the scope of the adaptation study, the data of the scale were collected in two stages. Firstly, data were collected from the first study group of primary school students for the scale developed for primary school students. Data were then collected from the second study group, which was the sample of secondary school students to reevaluate the reliability and validity values. After the data were collected, validity and reliability analyzes were performed separately. For the validity of the scale, the construct validity was first tested with DFA; good t-values and factor load values; The fit index values were generally acceptable and good for both study groups. The Pearson Correlation Coefficient was calculated to determine the relationship between the Perceived Social Competence Scale adapted to Turkish by Sarıçam et al., (2013) and Social-Emotional and Character Development Scale. It was observed that there was a high positive significant relationship between Social-Emotional and character Development Scale and Perceived Social Competence Scale in primary and secondary school students. According to this result, as the social-emotional and character development levels of primary and secondary school students

increase, the levels of social competence they perceive increase. At the same time, the fact that the scale has a moderate relationship with social competence, which is a similar structure, constitutes another proof of its validity.

In the reliability study of the scale, Cronbach alpha internal consistency coefficient was used and found (.88) as high in both sample groups for the whole scale. In the primary school group, the internal consistency coefficient values calculated for the scale were low in some sub-dimensions; however, it has been observed that in the sample of middle school students, there is a certain increase in the sub-dimensions except honesty's sub-dimension. Since the reliability coefficient is a value dependent on the number of items (Tavşancıl, 2014), it can be thought that the reason of the decrease in some sub-dimensions is due to the low number of items in these sub-dimensions. Similar results are found to be in the dimensions of the original scale (Ji et al., 2013). In addition, the corrected item total correlations were examined and the four items in the first study group had low discrimination. In the second study group, it was concluded that all of the substances were good. The findings show that the Turkish version of the scale measures the same structure in accordance with the original structure in both study groups.

To be concluded, it can be said that the Turkish version of Social-Emotional and Character Development Scale can be used as a valid and reliable measurement tool in determining the level of social-emotional and character development of primary and secondary school students. However, it can be said that it is appropriate to make calculations based on the total score because the reliability values of the sub-dimensions are low when used on the primary school students. The scale can be used by researchers and practitioners. In the future studies, students' academic achievement, adaptation to school, school attendance, absenteeism, happiness, perceived school life, participation of parents in school etc. relations with variables can be examined.

Keywords: Social-emotional development, character development, confirmatory factor analysis, elementary school students, secondary school students.

1. GİRİŞ

Dünyada değişen eğilimlere bağlı olarak eğitimde de sosyal-duygusal öğrenme ile birlikte çocuklarda sosyal-duygusal ve ahlaki gelişiminin önemi irdelenmeye başlanmıştır (Ji vd., 2013). Çağdaş eğitim anlayışı, akademik gelişimin yanı sıra duygusal-sosyal-ahlaki gelişimi de içine alacak şekilde bireyin bir bütün olarak gelişimine vurgu yapmaktadır. Günümüz şartlarında bireylerin bireysel ve sosyal uyumlarında duygusal ve sosyal becerilere sahip olması kaçınılmaz görülmektedir. Sosyal-duygusal becerilerin kazandırılmasına, küçük yaşlardan itibaren sistemli-programlı bir şekilde ilköğretim okullarında başlanması gerekmektedir (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Özellikle, büyüme ve gelişme döneminde olan ilköğretim öğrencilerinin ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda istenmedik davranışlar ortaya çıkabilir. Bunun sonucunda, duygusal ve sosyal gelişimlerini yavaşlatmakla kalmayıp başkalarına saygılı olmama, söz kesme, kendi değerlerini kabul ettirme ihtiyacı içinde olma (Dereli-İman, 2014) gibi ahlaki gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek durumlar ortaya çıkarabilir.

Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim ile sosyal-duygusal öğrenmeye yönelik çalışmalarda olumlu sosyal davranış, dürüstlük, benlik gelişimi ve öz-kontrol gibi değişkenlerin bu alanlarda önemli birer faktör olduğu ifade edilmektedir (Ji vd., 2013; Park, 2004). Sosyal ve duygusal öğrenme programlarının ülkemizde de uygulanmasıyla bu iki gelişim alanının akademik başarı üzerinde de etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Esen-Aygün ve Şahin-Taşkın, 2017). Sosyal-duygusal gelişimle birlikte bireyde ahlaki gelişim de şekillenmektedir. Lerner ve arkadaşlarının, 5C modeli ile tanımladıkları olumlu bir gelişim için bireyde bulunması gereken özelliklerin yeterlik, kendine güven, ilişkiler, karakter ve merhamet olduğu göz önüne alındığında bu değişkenlerden özellikle karakter ve merhamet'in ahlaki gelişim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Dürüstlük, saygı ve erdem gibi ahlaki değerlere odaklanan araştırmacılar da vardır. Bu değerlerin kazanılması için sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimi birlikte değerlendirmek gerektiği ifade edilmektedir (Elias, Nayman ve Duffell, 2018). Özellikle sosyal-duygusal gelişimin öneminin yanında çocukların akranlarıyla ve aileleriyle olumlu ilişkiler kurması, başkalarına saygı göstermesi (Park, 2004) ve toplumdaki demokrasi bilincinin oluşması için özellikle ahlaki gelişimin üzerinde durulması gerektiği bilinmektedir. Ayrıca, bu gelişim alanları Gardner, Dewey, Goleman gibi bilim insanları tarafından akademik başarı ve okuldaki öğrenme ortamları ile ilişkilendirilmiştir (Elias, 2009). Erken yaşlardaki çocuklarda sosyal-duygusal becerilerin kazanımı daha büyük önem taşımaktadır. Bilişsel, fiziksel ve ahlaki gelişim alanları ile ilişkili olan sosyal-duygusal gelişimin kişilik ve karakter oluşumunda önemli bir yeri bulunmaktadır (Özdemir vd., 2012).

Sosyal-duygusal gelişim birçok faktörden (kalıtım, anne-baba tutumu, çevre, kültür, kardeş, akran ilişkileri, öğretmen, çaba, motivasyon, merak, empati, özen vs.) etkilenmekle birlikte, yaşam dönemlerine göre farklılık göstermektedir (Belfield, vd., 2015; Ceylan, 2009; Zydney, 2012). Sekiz yaşındaki bir bireyin sahip olduğu duygusal-sosyal gelişim özellikleri, 10-12 yaşlarına geldiğinde ya da daha önceki yaşlardaki özelliklerine hem benzer hem farklı özellikler göstermesi açısından değişmektedir. Yaşla birlikte ahlaki gelişim özellikleri de değişmektedir. Özellikle erken yaşlarda ahlaki gelişim üzerinde durulması çocuğun ilişkilerinde işbirliği yapma, adaletli ve eşit davranma gibi olumlu özellikleri kazandırmanın yanı sıra yalan söyleme gibi olumsuz davranışlardan kaçınarak sağlıklı gelişim sürdürmesine katkı sağlamaktadır (Güler, 2006). John Dewey'in ahlaki gelişimin okullarda eğitim olarak verilmesi gerektiğini ifade etmesinden sonra ahlaki gelişimin öznel bir kavram olduğu ve bu nedenle kişinin kendi kendine bir değerler sistemi oluşturması gerektiği fikri oluşmuştur. 1991 Aspen Bildirisi ile yeniden önem kazanan karakter eğitiminin program ve öğrenme yoluyla kazandırılması görüşü eğitimde daha çok yer bulmuştur (İbiş, 2017).

Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim en başta evde ve daha sonra çevrede, okulda ve sınıfta devam edebilen bir süreçtir. Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimine yönelik geliştirilen önleyici ve geliştirici programlardan alınan sonuçlara göre öğrencilerin olumlu sosyal davranışlarının ve sosyal-duygusal yeterliklerinin arttığı, şiddet eğiliminden uzaklaşarak başkalarını düşünme ve başkalarına saygı duyma gibi karakter gelişimlerinde olumlu izlenimler alındığı görülmüştür (Bierman vd., 2010; Elias ve Haynes, 2008; Miller vd., 2008). Gelişim alanları ile ilgili ortaya konulan bu sonuçlardan hareketle, ilköğretim öğrencilerinin sosyal-duygusal e ahlaki gelişimlerini izlemenin ve değerlendirmenin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Chicago devlet okullarındaki ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme ve ahlaki gelişim becerileri ile ilgili hazırlanan bir eğitim programına katılan çocukların sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri düzeyini belirlemek için Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO) adında bir ölçek geliştirilmiştir (Ji vd., 2013). Bu ölçek 8-12 yaş aralığındaki ilköğretim öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim alanındaki seviyeleri hakkında araştırmacılara fikir vermeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim ile sosyal-duygusal öğrenme alanlarını birleştirip sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim alanlarını ortak inceleyen bu ölçekte olumlu sosyal davranış, dürüstlük, benlik gelişimi ve öz-kontrol faktörlerine ek olarak okulda saygı ve evde saygı faktörleri gibi ahlak gelişimini belirlemeyi amaçlayan faktörler eklenmiştir. Bu çalışmada da orijinal formu İngilizce olan SDAGO'yu (Ji vd., 2013) Türkçe diline uyarlayarak geçerlik-güvenirlik çalışmalarını yapmak amaçlanmaktadır.

Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim ile ilgili uyarlanmış ya da geliştirilmiş olan Türkçe ölçek çalışmaları incelendiğinde, literatürde sosyal beceri, sosyal-duygusal uyum gibi farklı yapıları değerlendiren ölçme araçları bulunsa da; SDAGO ile benzer yapıları ölçen ölçme araçları olarak sınırlandırıldığında, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik Sosyal-Duygusal Gelişim Değerlendirme Ölçeği (Arslan-Çiftçi, 2015) ve Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin (Ceylan, 2009) olduğu görülmektedir. İlkokul çocuklarına yönelik ise, Çocuklar için Ahlaki Olgunluk Ölçeği (Kök ve Çakıcı, 2017), Evrensel Ahlaki Değerler Ölçeği (Umar ve Kanger, 2018), Sosyal-Duygusal Öğrenme Ölçeği (Totan ve Kabasakal, 2012) ve Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği (Esen-Aygün ve Şahin-Taşkın, 2017) gibi ölçme araçları bulunmaktadır. İlgili ölçeklerin ortak noktası bazı alt boyutların bu çalışmadaki SDAGO ölçeğinde de bulunmasıdır. Ancak, Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimi birlikte değerlendiren Türkçe bir ölçeğin bulunmadığı görülmüştür ve bu eksikliği giderebilmek çalışmanın hazırlanmasındaki temel gerekçe olarak söylenebilir. Bu çalışma sonucunda, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal-duygusal becerileri ve ahlaki gelişimlerini belirlemek için Türkçeye uyarlaması yapılan SDAGO ölçeğinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmada, ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerini belirlemeyi amaçlayan SDAGO'nun Türkçeye uyarlanması kapsamında ilkokul ve ortaokul öğrencilerinden oluşan iki farklı örneklem grubundan veri toplanmıştır. Bu iki grupla ilgili tanımlayıcı bilgiler aşağıda sunulmuştur:

2.1.1. ***SDAGO'nun Yapı Geçerliği, Ölçüt Bağıntılı Geçerliği ve Güvenirlik Çalışmalarının Yapıldığı Birinci Grup:*** Araştırmanın birinci çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir il merkezindeki üç farklı ilkokulda öğrenim gören 237 (%52) erkek ve 221 (%48) kız öğrenci olmak üzere 458 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubunda 3. sınıflardan 138 (%30), 4. sınıflardan 159 (%35) ve 5. sınıflardan 161 (%35) öğrenci yer almıştır. 5. sınıfların orijinal ölçekte ilkokul öğrencileri olarak sınıflandırılmasından dolayı bu araştırmada da 5. sınıflar ilkokul öğrencileri gibi düşünülerek çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan ilkokul öğrencilerinin yaşları 8-12 aralığında değişmektedir (*Ort*: 9.85; *Ss*: .85).

2.1.2. ***SDAGO'nun Yapı Geçerliği, Ölçüt Bağıntılı Geçerliği ve Güvenirlik Çalışmalarının Yapıldığı İkinci Grup:*** Araştırmanın ikinci çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir il merkezindeki iki farklı ortaokulda öğrenim gören 158 kız ve 182 erkek öğrenci olmak üzere toplam 340 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun 113 öğrencisi 6.sınıfta, 113 öğrencisi 7.sınıfta ve 114 öğrencisi 8.sınıfta öğrenim görmektedir. Çalışma grubundaki öğrencilerin yaşları 10-15 aralığında değişmektedir (*Ort*: 12.93; *Ss*:.92).

2.2. Veri Toplama Araçları

Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO): İlkokulda öğrenim gören çocukların sosyal-duygusal becerileri ile ahlaki gelişimlerini belirlemek için Ji vd. (2013) tarafından geliştirilmiştir. 3. sınıf ile 5. sınıf aralığındaki ilkokul çocuklarına uygun olarak hazırlanan SDAGO'da, Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Katılıyorum (3) ve Tamamen Katılıyorum (4) olmak üzere 4'lü Likert derecelendirmesi kullanılmıştır. Ölçeğin ilk formunda yer alan 48 madde için yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda SDAGO, altı boyut ve toplamda 28 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin "Olumlu Sosyal Davranış" alt boyutunda 6 madde; "Dürüstlük" alt boyutunda 5 madde; "Benlik Gelişimi" alt boyutunda 4 madde; "Öz-Kontrol" alt boyutunda 4 madde; "Okulda Saygı" alt boyutunda 5 madde ve "Evde Saygı" alt boyutunda 4 madde yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek

toplam puan 28 ile 112 arasında değişmektedir. Ölçekte ters kodlanan herhangi bir madde yer almamaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa güvenirlik katsayısı; alt boyutlardan olumlu sosyal davranış alt boyutu için .84; dürüstlük alt boyutu için .78; benlik gelişimi alt boyutu için .81; öz-kontrol alt boyutu için .75; okulda saygı alt boyutu için .88 ve evde saygı alt boyutu için .81 iken ölçeğin genel güvenirliği .89 olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği (ASYÖ): Anderson-Butcher, Iachini ve Amorose (2007) tarafından geliştirilen ölçek, Sarıçam vd. (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. ASYÖ, hiçbir zaman iyi değilim'den (1); her zaman iyiyim'e (5) doğru olmak üzere 5'li Likert olarak hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 30; en düşük puan 6 olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. DFA sonucunda modelin uyum indeksleri incelenmiş ve tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği ortaya çıkmıştır (χ^2=7.34, sd=7, RMSEA=.010, CFI=1.00, RFI=0.99, IFI=1.00, NFI=.99 ve SRMR=.018). Ölçüt geçerlik çalışmasında ASYÖ ile iç özgüven arasında (r=.39) ve dış özgüven arasında (r=.47) olumlu yönde ilişkilerin olduğu bulunmuştur. ASYÖ'nün Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .80, ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenirliğini belirlemek için ölçek 21 gün sonrasında aynı çalışma grubundan 88 öğrenciye tekrar uygulanmış, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısının r=.69 olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da ASYÖ'nün güvenirliği .75 olarak belirlenmiştir.

2.3. İşlem

SDAGO'yu Türkçeye uyarlamadan önce, ölçeği geliştiren yazarlarla e-posta aracılığıyla iletişim kurulmuş ve uyarlama için gerekli izin alınmıştır. Gerekli izin alındıktan sonra, ölçeğin orijinal formu (İngilizce) alanında uzman iki kişi ve İngilizce-Türkçe çeviri yapabilecek üç kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Araştırmacılar tarafından çeviriler incelenmiş, çevirilerde fikir birliği bulunan maddeler belirlenerek ortak bir çeviri metni oluşturulmuştur. Daha sonra Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden iki öğretim elemanı tarafından anlamsal, deyimsel, ve kavramsal bakımdan ölçek maddelerini değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca, ölçeğin çalışma grubunda 8-12 yaş aralığındaki bireyler yer aldığı için dilin daha anlaşılır ve sade olup olmadığını anlamak amacıyla bir Türk dili alan uzmanından da görüş alınmıştır. Görüşler doğrultusunda ölçek düzenlenmiş ve son olarak tereddüt edilen maddeler alternatifleri ile uzmanlara gösterilmiştir. Uzmanların en çok uygun gördüğü maddeler ve geri bildirimler dikkate alınarak en çok ortak cevabı olan çeviri seçilerek ölçeğin Türkçe formu hazırlanmıştır. Son aşamada, pilot uygulama yapmak amacıyla 5 öğrenciye ön uygulama yapılmış ve anlaşılmayan bir maddenin olmadığı görülerek ölçek formuna son şekli verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

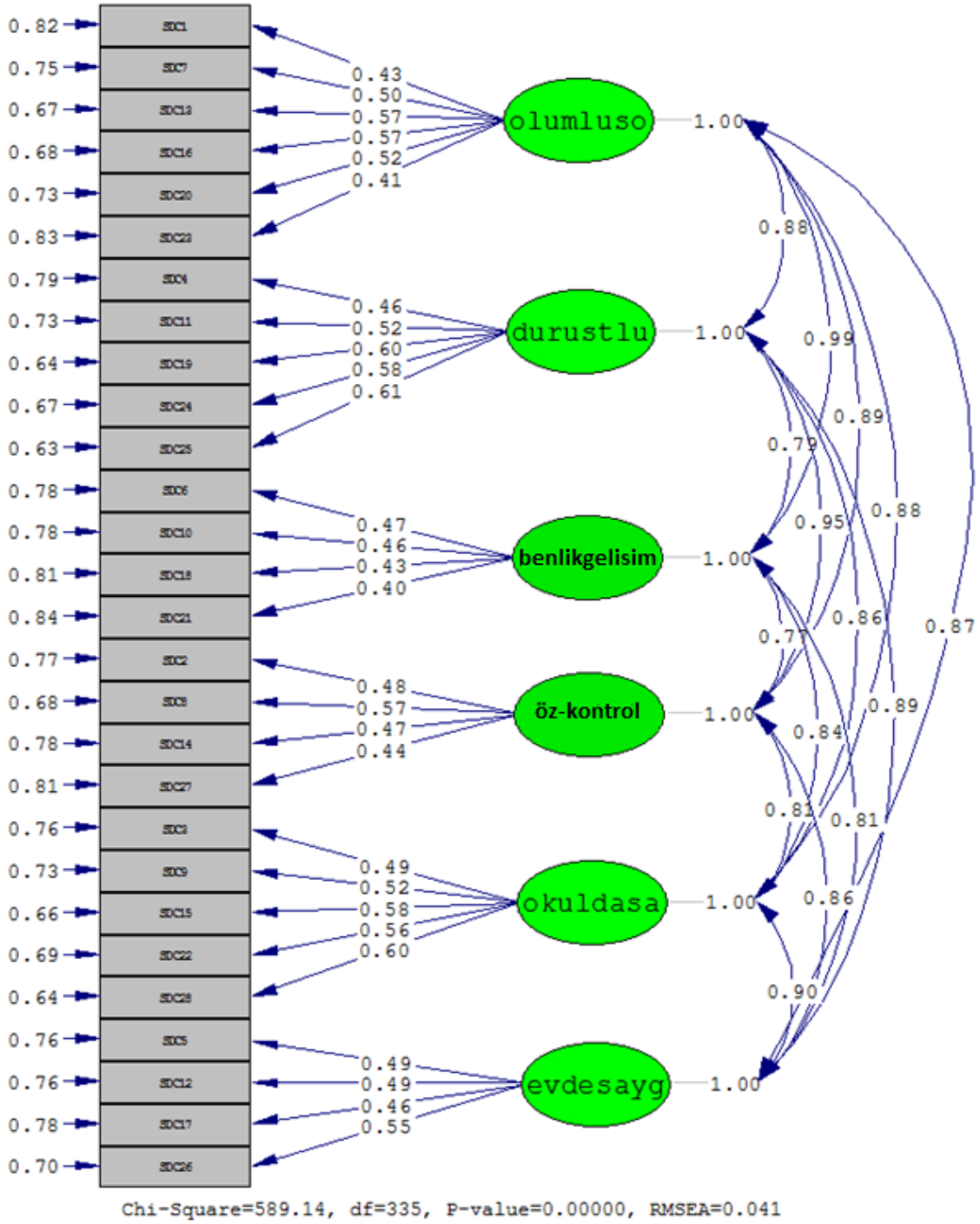
SDAGO ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için SPSS 22.0 ve LISREL 8.80 istatistik paket programlarından yararlanılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmalarından yapı geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Pearson Momentler Çarpım Katsayısı kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları için ise SDAGO ölçeğinin 28 maddesi ve alt boyutları kapsamında madde analizi gerçekleştirilmiş ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. SDAGO Ölçeğinin Yapı Geçerliği, Ölçüt Bağıntılı Geçerliği ve Güvenirlik Çalışmalarının Yapıldığı Birinci Grup ile İlgili Bulgular

3.1.1. Yapı Geçerliği: SDAGO'nun yapı geçerliği için ölçeğin orijinal formunda yer alan altı faktör ve 28 madde için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Analiz sonuçları t-değerlerinin anlamlı olduğunu (7.74 - 13.13 arasında) ve modelin uyum indeksi değerlerinin iyi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin faktör yük değerleri olan standardize edilmiş parametre değerleri .40 ve .61

arasında değişmektedir. Bu sonuçlar ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi 28 madde ve 6 alt boyuta sahip olduğunu göstermektedir (bkz. Şekil 1).

Şekil 1: SDAGO Türkçe Formu DFA Analizi Sonuçları (İlkokul)

Ölçeğin DFA analizi sonucunda ortaya çıkan uyum istatistikleri verilerine göre ki - kare serbestlik derecesi oranı (χ^2/sd= 1.76) ve diğer parametre değerlerinin uygun aralıklarda olduğu

(RMSEA<.08, CFI>.90) belirlenmiştir (bkz. Tablo 1). Literatürde genel olarak, DFA analizi sonucunda elde edilen RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması kabul edilebilir; 05 ve altında olması da mükemmel olarak nitelendirilmektedir. CFI, NFI, NNFI gibi uyum indeksi değerlerinin .90 ve üzerinde olması kabul edilebilir olduğunu; .95 ve üzerinde bir seviyede olması ise uyum indekslerinin mükemmel olduğunu ifade etmektedir (Çerezci, 2010; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Tablo 1: SDAGO'nun DFA Uyum İstatistikleri

Uyum Göstergeleri	χ^2	*sd*	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	RMR	CFI	NFI	NNFI
Değerler	589.14	335	1.76	.041	.043	.019	.97	.94	.97

3.1.2. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik: Doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği sınanan SDAGO'nun geçerlik çalışmasının bir sonraki aşamasında ölçüt bağıntılı geçerliği ASYÖ ile 458 ilkokul öğrencisinden toplanan veriler incelenmiştir. İki ölçeğin arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpım Katsayısı kullanılarak analiz edilmiş ve gerçekleştirilen analiz sonucunda ASYÖ toplam puanı ile SDAGO toplam puanı (r=.64; p<.01), olumlu sosyal (r=.52; p<.01), dürüstlük (r=.54; p<.01), benlik gelişimi (r=.47; p<.01), öz-kontrol (r=.43; p<.01), okulda saygı (r=.53; p<.01) ve evde saygı (r=.49; p<.01) alt boyutları arasında orta ve yüksek düzeylerde pozitif anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (bkz. Tablo 2).

Tablo 2. SDAGO ve ASYÖ ile ilgili Betimsel İstatistikler ve İki Ölçek Arasındaki Korelasyon Değerleri

		Ort	*ss*	1	2	3	4	5	6	7
1	Olumlu Sosyal	21.83	2.21							
2	Dürüstlük	18.32	1.91	.58						
3	Benlik Gelişimi	14.75	1.39	.55	.46					
4	Öz-Kontrol	13.28	2.29	.52	.58	.38				
5	Okulda Saygı	18.82	1.64	.59	.60	.47	.46			
6	Evde Saygı	14.78	1.45	.54	.57	.44	.46	.56		
7	SDAGO toplam	101.79	8.47	.83	.82	.68	.77	.78	.75	
8	ASYO toplam	27.25	3.25	.52	.54	.47	.43	.53	.49	.64

Not: Tüm korelasyon değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (p<.01**).

3.1.3. Güvenirlik: SDAGO'nun güvenirlik çalışması yapılırken, 458 ilkokul öğrencisinden toplanan verilere dayanarak iç tutarlılık katsayısı incelenmiş ve ölçeğin alt boyutlarında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının olumlu sosyal davranış alt boyutu için .66; dürüstlük alt boyutu için .69; benlik gelişimi alt boyutu için .48; öz-kontrol etme alt boyutu için .55; okulda saygı alt boyutu için .68; evde saygı alt boyutu için .56 ve ölçeğin geneli için .88 olarak bulunmuştur. Uyarlaması yapılan bu ölçekte bazı alt boyutlarda dört maddenin yer aldığı ve bu boyutların güvenirlik değerlerinin düşük düzeyde oldukları görülmektedir. Buna bağlı olarak güvenirlik değerlerini farklı analizlerle incelemek için madde analizi yapılmış ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları incelenmiştir. Ortaya çıkan bulgularda SDAGO ölçeğindeki maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının ölçeğin bireyleri ayırt etmede yeterli olduğu görülmüştür(Büyüköztürk, 2012). Tablo 3'te SDAGO'nun tamamı ve alt boyutları için Cronbach alfa katsayıları ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3. SDAGO Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları ve İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları

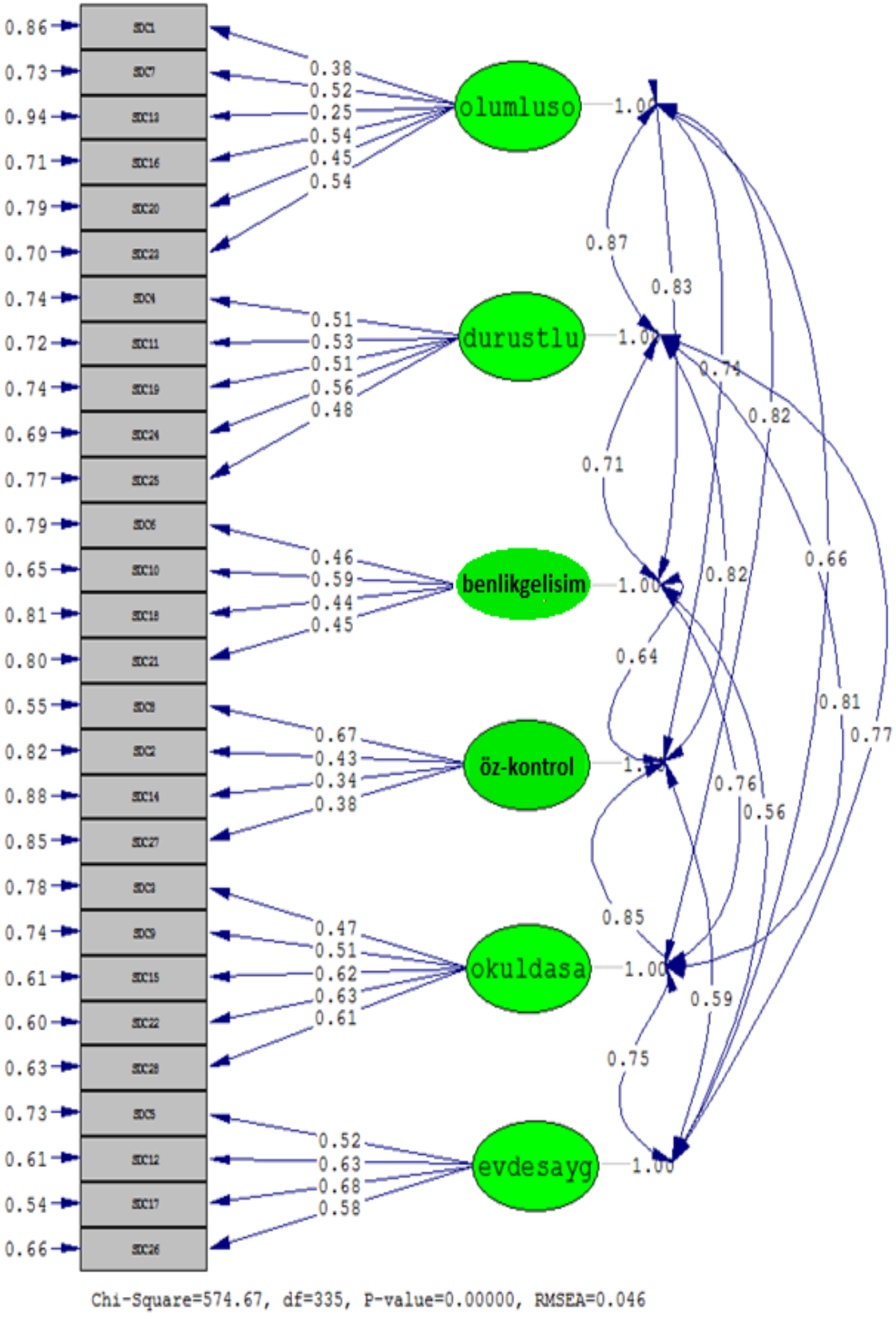
Boyutlar	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Cronbach alfa (α)
Olumlu Sosyal Davranış	1	.37	.66
	7	.38	
	13	.46	
	16	.40	
	20	.41	
	23	.31	
Dürüstlük	4	.36	.69
	11	.39	
	19	.51	
	24	.47	
	25	.50	
Benlik Gelişimi	6	.28	.48
	10	.28	
	18	.27	
	21	.31	
Öz-Kontrol	2	.26	.55
	8	.34	
	14	.41	
	27	.40	
Okulda Saygı	3	.39	.68
	9	.41	
	15	.45	
	22	.44	
	28	.47	
Evde Saygı	5	.31	.56
	12	.34	
	17	.33	
	26	.39	
SDAGO Toplam			.88

Madde toplam korelasyonlarının ilkokul çalışma grubu için .26 ile .51 arasında değiştiği görülmüştür. 6, 10, 18 ve 2 nolu maddeler .30'un altında kalmıştır. Büyüköztürk (2012), düzeltilmiş madde toplam korelasyonunun .20 ile .30 arasında olan maddelerin zorunlu görülmesi halinde ölçekte kalabileceğini belirtmiştir. İkinci çalışma grubu üzerinde yapılan analizde aynı maddelerin ayırt ediciliklerinin yüksek olmasından dolayı ölçekte yer almalarının uygun olacağına karar verilmiştir.

3.2. SDAGO'nun Yapı Geçerliği, Ölçüt Bağıntılı Geçerliği ve Güvenirlik Çalışmalarının Yapıldığı İkinci Grup ile İlgili Bulgular

3.2.1. Yapı Geçerliği: SDAGO'nun ortaokul öğrencileri için de geçerli bir ölçme aracı olduğunu doğrulamak için ölçeğin orijinal formunda yer alan altı faktör ve 28 madde için DFA yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm t -değerlerinin anlamlı olduğu (4.17-12.38 arasında) ve modelin uyum değerlerinin yeterli olduğu görülmektedir. Ölçeğin faktör yük değerleri .25 ve .68 arasında değişmektedir. Ölçeğin 13. maddesi ilkokul grubunda .57 faktör yüküne sahipken; ortaokul öğrencilerinin yer aldığı çalışma grubu için gerçekleştirilen analizde .25 düzeyinde kalmıştır. Çokluk vd. (2010), ölçek uyarlama çalışmalarında faktör yükleri düşük çıkan maddelerin ölçek formundan çıkarılmadan önce t-değerine ve uyum indeksi değerlerinin incelenerek karar verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan incelemeler sonucunda, 13. Maddenin t-değerinin anlamlı ve ölçeğin uyum indeksi değerlerinin iyi düzeyde olduğu görülerek ölçek formunda kalması gerektiği sonucuna

varılmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi 28 madde ve 6 alt boyuta sahip olduğunu göstermektedir (bkz. Şekil 2).

Şekil 2: SDAGO Türkçe Formu DFA Analizi Sonuçları (Ortaokul)

Ölçeğin DFA analizi sonucunda ortaya çıkan uyum istatistiklerine göre ki-kare serbestlik derecesi oranı (χ^2/sd= 1.72) ve diğer parametre değerlerinin uygun aralıklarda olduğu (RMSEA<.08, CFI>.90) belirlenmiştir (bkz. Tablo 4).

Tablo 4. SDAGO'nun DFA Uyum İstatistikleri

Uyum Göstergeleri	χ^2	*sd*	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	RMR	CFI	NFI	NNFI
Değerler	574.67	335	1.72	.046	.053	.049	.96	.91	.95

3.2.2. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik: İkinci çalışma grubuna ilişkin SDAGO'nun ölçüt bağıntılı geçerliği ASYÖ ölçeği kullanılarak 340 ortaokul öğrencisinden toplanan veriler ile incelenmiştir. İki ölçek arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpım Katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. SDAGO ve ASYÖ ile ilgili Betimsel İstatistikler ve İki Ölçek Arasındaki Korelasyon Değerleri

		Ort	*ss*	1	2	3	4	5	6	7
1	Olumlu sosyal	26.19	2.98							
2	Dürüstlük	21.75	2.83	.54						
3	Benlik Gelişimi	17.86	2.08	.47	.41					
4	Öz-Kontrol	14.82	3.29	.33	.43	.28				
5	Okulda saygı	22.49	2.65	.52	.57	.49	.50			
6	Evde saygı	17.42	2.44	.45	.56	.40	.35	.57		
7	SDAGO toplam	120.52	12.06	.75	.79	.65	.69	.82	.74	
8	ASYO toplam	26.01	3.66	.56	.52	.39	.30	.50	.51	.62

Not: Tüm korelasyon değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (p<.01**).

Tablo 5 incelendiğinde, ASYÖ toplam puanı ile SDAGO toplam puanı (r=.62; p<.01), olumlu sosyal (r=.56; p<.01), dürüstlük (r=.52; p<.01), benlik gelişimi (r=.39; p<.01), öz-kontrol (r=.30; p<.01), okulda saygı (r=.50; p<.01) ve evde saygı (r=.51; p<.01) alt boyutları arasında orta ve yüksek düzeylerde pozitif anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur.

***3.2.3. Güvenirlik*:** SDAGO'nun birinci grup için yapılan güvenirlik çalışmasında bazı alt boyutlardaki güvenirlik katsayılarının .60 ile .70 arasında olmadığı görülmüştür (bkz. Tablo 3). Bu nedenle ölçeğin ortaokul öğrencileri örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olup olmadığının belirlenmesi için aynı form 340 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Birinci çalışma grubunda elde edilen bazı alt boyutlardaki düşük düzeydeki güvenirlik katsayılarının ortaokul öğrencilerinin yer aldığı ikinci çalışma grubu verileri için hesaplandığında büyük oranda yükseldiği görülmüştür (bkz. Tablo 6). Elde edilen güvenirlik bulgulara göre, ölçeğin alt boyutlarında sırasıyla, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının olumlu sosyal davranış için .72; dürüstlük için .66; benlik gelişimi için .60; öz-kontrol için .66; okulda saygı için .73; evde saygı için .70 ve ölçeğin geneli için .88 olarak hesaplandığı görülmüştür. Tablo 6'da SDAGO'nun tamamı ve alt boyutları için Cronbach alfa katsayıları ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları görülmektedir.

Tablo 6. SDAGO Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları ve İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Cronbach alfa (α)
Olumlu Sosyal Davranış	1	.48	.72
	7	.57	
	13	.44	
	16	.42	
	20	.40	
	23	.42	
Dürüstlük	4	.35	.66
	11	.44	
	19	.39	
	24	.45	
	25	.42	
Benlik Gelişimi	6	.45	.60
	10	.35	
	18	.45	
	21	.30	
Öz-Kontrol	2	.45	.66
	8	.45	
	14	.48	
	27	.44	
Okulda Saygı	3	.35	.71
	9	.46	
	15	.47	
	22	.50	
	28	.54	
Evde Saygı	5	.40	.70
	12	.52	
	17	.53	
	26	.50	
SDAGO Toplam			.88

Madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde toplam korelasyonları .30 ile .57 arasında dağılım göstermektedir. Orta düzeyde çıkan madde toplam korelasyonları ölçekteki maddelerin ayırt edici özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimlerini belirlemek için Ji vd. (2013) tarafından geliştirilen SDAGO'yu Türkçeye uyarlamak amaçlanmıştır. Uyarlama çalışması kapsamında ölçeğin verileri iki aşamada toplanmıştır. Öncelikle, ilkokul öğrencilerine yönelik olarak geliştirilen ölçek için ilkokul öğrencilerinin yer aldığı birinci çalışma grubundan veri toplanmıştır. Daha sonra ortaokul öğrencilerinin yer aldığı örneklem olan ikinci çalışma grubundan veri toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra geçerlik ve güvenirlik analizleri ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerliği için öncelikle, yapı geçerliği DFA ile sınanmış; t-değerleri ve faktör yük değerlerinin iyi; uyum indeksi değerlerinin genel olarak her iki çalışma grubu için kabul edilebilir ve iyi değerlerde olduğu görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Sarıçam vd. (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan ASYÖ ile SDAGO arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. İlkokul ve ortaokul öğrencileri çalışma gruplarında SDAGO ve ASYÖ arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin

sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arttıkça algıladıkları sosyal yetkinlik düzeyleri de artmış olmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı kullanılmış ve ölçeğin tamamı için her iki örneklem grubunda da eşit bir şekilde, Cronbach alfa değeri (.88) düzeyinde yüksek olarak belirlenmiştir. İlkokul grubunda ölçek için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı değerlerinin bazı alt boyutlarda düşük olduğu; ancak ortaokul öğrencileri örnekleminde dürüstlük alt boyutu dışında belli bir şekilde yükseldiği görülmüştür. Gelecekte bu konuda çalışma yapacak araştırmacıların bu durumu göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Cronbach alfa değerinin .70 ve üzeri olması bir ölçme aracının güvenirliği açısından önemlidir. Ancak .60 ile .70 arasında olduğunda da düşük düzeyde kabul edilebilir olduğu bilinmektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010). Güvenirlik katsayısı, madde sayısına bağlı bir değer olduğu için (Tavşancıl, 2014), bazı alt boyutlardaki düşüklüğün sebebinin bu alt boyutlardaki madde sayısının az sayıda olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Orijinal ölçekte de az madde bulunan boyutlarda da benzer sonuçların çıkması bu olasılığı güçlendirmektedir (Ji vd., 2013). Ayrıca düzeltilmiş madde toplam korelasyonları da incelenmiş ve birinci çalışma grubunda dört maddenin düşük ayırt ediciliğe sahip olmasına rağmen; ikinci çalışma grubunda tüm maddelerin ayırt ediciliklerinin iyi olduğu sonucuna varılmıştır.

Ortaya çıkan bulgular her iki çalışma grubunda da ölçeğin Türkçe formunun orijinal yapıya uygun olarak aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Aynı zamanda ölçeğin benzer bir yapı olan sosyal yetkinlikle orta düzeyde anlamlı bir ilişkisinin olması geçerliğine ilişkin bir diğer kanıtı oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilkokul öğrencilerinin yer aldığı birinci çalışma grubundaki DFA sonuçları incelendiğinde ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkilerin oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum alt boyutların tam olarak ayrışmadığını göstermektedir. İlkokul öğrencileri ölçeği bir bütün halinde olumlu özellikler ve olumsuz özellikler şeklinde düşünmüş ve bu şekilde cevaplama yoluna gitmiş olabilirler. Ortaokul öğrencilerinin yer aldığı ikinci çalışma grubunda alt boyutlar arasında orta düzeyde ilişki olduğu ve dolayısıyla boyutların birbirinden ayrıştığı görülmektedir. Benzer durum ölçeğin güvenirlik hesaplamalarında da görülmektedir. Ölçeğin güvenirlik değerleri incelendiğinde özellikle birinci çalışma grubundaki ilkokul öğrencileri için Cronbach Alfa değerlerinin beklenenden düşük çıktığı, ortaokul öğrencileri için ise kabul edilebilir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ölçeğin hem geçerlik hem de güvenirlik açısından ortaokul öğrencileri için uygun olduğu söylenebilir. İlkokul öğrencileri için ise her ne kadar ölçeğin yapısı doğrulansa da boyutlar arasında korelasyonların yüksek olduğu ve alt boyutların güvenirlik değerlerinin düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hem ortaokul hem de ilkokul öğrencileri için ölçeğin tümüne ait Cronbach Alfa değerinin yeterli olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmadaki geçerlik ve güvenirlik çalışmaları bağlamında, SDAGO Türkçe formunun ortaokul öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimlerinin düzeyini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir. Bununla birlikte uyarlanan bu ölçme aracı ilkokul öğrencileri üzerinde kullanıldığında alt boyutların kendi arasındaki korelasyon değerleri yüksek olduğundan ve alt boyutların güvenirlik değerlerinin düşük olmasından dolayı toplam puan üzerinden hesaplamalar yapılması uygun olabilir. Ölçek araştırmacılar ve uygulamacılar tarafından kullanılabilir. İleride yapılacak çalışmalarda öğrencilerin akademik başarıları, okula uyumları, okula bağlanmaları, devamsızlıkları, mutlulukları, algıladıkları okul yaşantıları, ebeveynlerin okula katılımları vb. değişkenlerle ilişkileri incelenebilir.

Bir il merkezindeki üç farklı ilkokuldan ve iki farklı ortaokuldan veri toplanması bu çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Dolayısıyla kolay örnekleme yoluna gidilmiştir. Ölçek farklı örneklem gruplarında denenebilir. Gelişmişlik düzeyi farklı olan bölgelerde de uygulamalar yapılarak ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin daha fazla kanıt oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

Anderson-Butcher, D., Iachini, A. L., & Amorose, A. J. (2007). Initial reliability and validity of the perceived social competence scale. *Research on Social Work Practice*, *18*(1), 1-8.

Arslan-Çiftçi, H. (2015). *Sosyal-Duygusal Gelişim Değerlendirme Ölçeği: 48 - 66 aylık çocuklar için uyarlama çalışması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Belfield, C., Bowden, A. B., Klapp, A., Levin, H., Shand, R., & Zander, S. (2015). The economic value of social and emotional learning. *Journal of Benefit-Cost Analysis*, *6*(3), 508-544.

Bierman, K. L., Coie, J. D., Dodge, K. A., Greenberg, M. T., Lochman, J. E., McMahon, R. J., & Pinderhughes, E. (2010). The effects of a multiyear universal social–emotional learning program: The role of student and school characteristics. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *78*(2), 156-168.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (17. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Ceylan, Ş. (2009). *Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çerezci, E. T. (2010). *Yapısal eşitlik modelleri ve kullanılan uyum iyiliği indekslerinin karşılaştırılması* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Dereli-İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14*(1), 249-269.

Elias, M. J. (2009). Social-emotional and character development and academics as a dual focus of educational policy. *Educational Policy*, *23*(6), 831-846.

Elias, M. J., & Haynes, N. M. (2008). Social competence, social support, and academic achievement in minority, low-income, urban elementary school children. *School Psychology Quarterly*, *23*(4), 474-495.

Elias, M. J., Nayman, S. J., & Duffell, J. C. (2018). Scaling Up High-Quality Social-Emotional and Character Development in All Schools: A Set of Policy Recommendations to the US Secretary of Education. In *Emotional Intelligence in Education* (pp. 321-350). Springer, Cham.

Esen-Aygün, H., & Şahin-Taşkın, C. (2017). Identifying psychometric properties of the Social-Emotional Learning Skills Scale. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, *12*(2), 43-61.

Güler, E. D. (2006). *Orta öğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin çocuğun ahlaki gelişimine etkisi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Hair, J. F. Jr., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

İbiş, E. (2017). *Değerler eğitimi temelli yaratıcı drama programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ji, P., DuBois, D. L., & Flay, B. R. (2013). Social-Emotional and Character Development Scale. *Journal of Research in Character Education*, *9*(2), 121-147.

Kök, M., & Çakıcı, A. (2017). Çocuklar İçin Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *6*(18), 711-730.

Miller, T. W., Kraus, R. F., & Veltkamp, L. J. (2008). Character education as a prevention strategy for school-related violence. In *School violence and primary prevention* (pp. 377-390). Springer, New York, NY.

Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *4*(4), 566-589.

Park, N. (2004). Character strengths and positive youth development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *591*(1), 40-54.

Sarıçam, H., Akın, A., Akın, Ü., & Çardak, M. (2013). Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, *6*(3), 591-600.

Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (5. baskı). Ankara: Nobel Akademi.

Totan, T., & Kabasakal, Z. (2013). Sosyal-Duygusal Öğrenme Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *46*(1), 203-224.

Umar, Ç. N., & Kanger, F. (2018). 10-13 yaş çocukları için Evrensel Ahlaki Değerler Ölçeğinin geliştirilmesi çalışması. In *Turkish Studies, International Congress on Social Sciences II (INCSOS 2018 Quds),(13)* (pp. 15-401).

Ek: Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO) Türkçe Formu*

Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Arkadaşlarımla güzel güzel oynarım.	1	2	3	4
2. Kuyruğa girdiğimde sıramın gelmesini sabırla beklerim.	1	2	3	4
3. Okulda öğretmenimle ve diğer yetişkinlerle saygılı bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4
4. Yanlış bir şey yaptığımda özür dilerim.	1	2	3	4
5. Anne ve babamla nazik bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4
6. Daha iyi bir insan olmaya çalışırım.	1	2	3	4
7. Arkadaşlarım için iyi olan şeyleri yaparım.	1	2	3	4
8. Beni kimse görmediğinde bile kurallara uyarım.	1	2	3	4
9. Okulda öğretmenimi ve diğer yetişkinleri sözlerini kesmeden dinlerim.	1	2	3	4
10. Olabileceğim kadar iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4
11. İnsanlara doğru ne ise onu söylerim.	1	2	3	4
12. Anne ve babamın kurallarına uyarım.	1	2	3	4
13. Arkadaşlarım üzgün olduğunda onları neşelendirmeye çalışırım.	1	2	3	4
14. Benimle dalga geçen veya bana lakap takan çocuklara aldırış etmem.	1	2	3	4
15. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin talimatlarına uyarım.	1	2	3	4
16. Benden farklı olan çocuklara karşı iyi davranırım.	1	2	3	4
17. Anne ve babamın sözlerini kesmeden dinlerim.	1	2	3	4
18. Bir şeyi başarana kadar denemeye devam ederim.	1	2	3	4
19. İnsanlara verdiğim sözleri tutarım.	1	2	3	4
20. Ben iyi bir arkadaşım.	1	2	3	4
21. Kendim için hedefler belirlerim (Örneğin: Gelecek için planlar yaparım).	1	2	3	4
22. Okul kurallarına uyarım.	1	2	3	4
23. Bana nasıl davranılmasından hoşlanıyorsam, arkadaşlarıma da öyle davranırım.	1	2	3	4
24. Yanlış bir şey yaptığımda da gerçeği söylerim.	1	2	3	4
25. Hatalarımı kabul ederim.	1	2	3	4
26. Evdeki kurallara uyarım.	1	2	3	4
27. Arkadaşlarımla tartıştığım zaman sinirlerime hâkim olurum.	1	2	3	4
28. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin kurallarına uyarım.	1	2	3	4

*__Not:__ Referans göstererek yazarlardan izin alınmadan kullanılabilir.